

Tuomas Iso-Markku, tutkija / Marco Siddi, vanhempi tutkija

SAKSA SAA UUDEN HALLITUKSEN

MITKÄ OVAT RANSKAN JA SAKSAN MAHDOLLISUUDET JOHTAA EUROOPAN UNIONIA?

Ranskalais-saksalaisen uudistusagendan tiellä on useita esteitä niin kansallisella kuin EU-tasollakin. Pariisin ja Berliinin kumppanuus lepää kuitenkin vahvalla pohjalla ja voi johtaa konkreettisiin tuloksiin.

Euroopan unionia työllistävät tällä hetkellä raskas brexit-prosessi, arvaamaton transatlanttinen suhde, demokratian tilan heikentyminen Unkarissa ja Puolassa sekä EU:n sisäisen solidaarisuuden rapautuminen talous- ja maahanmuuttokysymyksissä. Näihin haasteisiin vastaamiseksi EU:lta on toivottu kokonaisvaltaisia uudistuksia. Laaja-alaisen uudistusagendan läpiviemiseksi EU:ssa tarvittaisiin kuitenkin poliittista johtajuutta.

Emmanuel Macronin valinta Ranskan presidentiksi on luonut odotuksia siitä, että Ranska ja Saksa kykenisivät tarjoamaan EU:lle kaivattua johtajuutta. Saksan pitkäksi venynyt hallituksenmuodostusprosessi on hillinnyt odotuksia hieman, mutta toisen peräkkäisen liittokansleri Angela Merkelin

johtaman suuren koalition astuminen virkaan antaa hyvät lähtökohdat Ranskan ja Saksan vetämän uudistustyön käynnistämiseksi. Prosessin tiellä on kuitenkin merkittäviä esteitä sekä kansallisella että EU-tasolla.

Ranskan ja Saksan kannat eroavat toisistaan monilla keskeisillä EU-politiikan alueilla, esimerkiksi finanssi- ja rahapolitiikassa, kaupapolitiikassa sekä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Se ei ole silti estänyt niitä käyttämästä yhdessä merkittävää vaikutusvaltaa EU:ssa. Ranskan ja Saksan johtajuuden edellytyksenä ovat olleet keskinäiset kompromissit. Ne ovat luoneet vahvan pohjan EU-tason päätöksille, koska suurin osa jäsenmaista on perinteisesti kokenut oman kantansa olevan lähellä joko Ranskan

tai Saksan kantaa. Tällä hetkellä näköpiirissä on kuitenkin monia rajoittavia tekijöitä.

Ensimmäiset rajoitteet liittyvät Saksan sisäpoliittiseen tilanteeseen. Merkelin neljännessä hallituksesta uhkaa tulla heikko ja riitaisa. Sosiaalidemokraattinen puolue (SPD) lähtee hallitukseen sisäisesti jakautuneena ja epävarmana tulevaisuudesta. Tuoreet mielipidekyselyt kertovat SPD:n pudonneen historiallisen alhaisiin kannatuslukuihin ja jopa oikeistopopulistisen Vaihdoehto Saksalle (AfD) -puolueen taakse. Tämä tekee siitä potentiaalisesti hankalan hallituskumppanin Merkelille.

Saksan kristillisdemokraattisen unionin (CDU) ja Baijerin kristillissosiaalisen unionin (CSU) asema on vahvempi, mutta Merkelin

oma asema liittouman johdossa on heikentynyt huomattavasti. CDU:n konservatiivisempi siipi on ollut jo pitkään tyytymätön Merkeliin ja SPD:lle hallitusneuvotteluissa tehdyt myönnytykset saivat osakseen kritiikkiä. Linjariidat todennäköisesti vain voimistuvat, kun Merckelin seuraajan etsintä etenee.

Saksan hallituksen muodostavat siis puolueet, joiden sisällä on käynnissä intensiivinen itsetutkiskelu. Hallituksen sisäisten konfliktien riski on suuri. Tilannetta ei helpota se, että Saksan hallitusohjelman EU-osio on monin paikoin hyvin yleisluontoinen ja heijastelee hallituspuolueiden välisiä näkemyseroja monista avainkysymyksistä, kuten euroalueen uudistamisesta.

Hallituksella on myös vastasaan vahvistunut oppositio. Oppositioapuolueista AfD sekä Vapaa demokraattinen puolue (FDP) suhtautuvat hyvin kriittisesti euroalueen uudistamishdotuksiin. Tämä rajoittaa hallituksen EU-poliittista liikkumatilaa entisestään.

Ranskassa rajoitteet ovat toisenlaisia. Macronin institutionaalinen asema on vahva. Hänen kannatuksensa äänestäjien keskuudessa on kuitenkin laskenut vaalien jälkeen. Macronin uskottavuus sekä kotimaassa että muissa EU-pääkaupungeissa, mukaan lukien Berliinissä, riippuu siitä, vahvistavatko hänen

kansallisen tason toimensa Ranskan taloutta.

Merkittäviä haasteita Ranskan ja Saksan johtajuudelle kumpuaa myös EU-tasolta. Ranskan ja Saksan kannat heijastelevat hyvin EU:ssa valitsevia erilaisia finanssipoliittisia suuntauksia. Näin ei kuitenkaan ole monilla muilla alueilla, kuten maahanmuuttopolitiikassa ja oikeusvaltiokysymyksissä, joissa läntisten ja muutamien itäisten jäsenmaiden välille on muodostumassa selvä jakolinja. Ajatus eritahtisesta integraatiosta onkin EU-agendalla korkealla. Saksa on hallitusohjelman mukaan valmis etenemään pienemmissä ryhmissä, jos muuta mahdollisuutta ei ole. Macron on ilmaissut saman ajatuksen jo aiemmin.

Myös ajoitus on haaste, sillä Euroopan parlamentin ja komission kaudet ovat tulossa päätökseen. Uutta lainsäädäntöä ei ole juurikaan mahdollista esittää ennen vuoden 2019 Euroopan parlamentin vaaleja ja uuden komission valintaa. Siihen asti Ranska ja Saksa voivat lähinnä tarjota uusia ajatuksia tai pohjata uudistuksissaan nykyiseen lainsäädäntöön.

Haasteista huolimatta Berliini ja Pariisi ovat aidosti sitoutuneita yhteistyöhön. Ranska-Saksa-suhteen merkitys on juurtunut syvälle molempien maiden poliittiseen kulttuuriin ja nykytilanteessa

molemmat pitävät yhteistyötä ainoana vaihtoehtona. Jos Ranska ja Saksa kykenevät muodostamaan yhteisiä kantoja, ne voivat kyetä ajamaan läpi uudistuksia monilla keskeisillä alueilla. Ne saattavat esimerkiksi sopia, että euroalueelle luodaan pieni investointibudjetti. Ne voivat myös edistää puolustusyhteistyötä ja ohjata EU:n tulevien rahoituskehysten muodostamista vaatimalla, että EU-tuet kytketään oikeusvaltioperiaatteeseen.

Vaikka on epätodennäköistä, että kaikki 27 jäsenmaata kannataisivat Ranskan ja Saksan mahdollista uudistusagenda, Pariisi-Berliini-askelilla on merkittävää arvo- ja vaikutusvaltaa useimmissa EU-pääkaupungeissa. Nykyisessä vaikeassa kansainvälispoliittisessa tilanteessa useimmat jäsenmaat saattavat olla valmiita kulkemaan Saksan ja Ranskan viitoittamaa tietä, kun muitakaan vaihtoehtoja ei ole. /